

процесом. ШІ може стати потужним помічником для вчителя-філолога, дозволяючи персоналізувати навчання, автоматизувати поточні завдання, стимулювати творчість та розвивати критичне мислення учнів та учениць. Важливо пам'ятати, що успішна інтеграція ШІ вимагає від учителя готовності до змін, постійного навчання та глибокого розуміння того, як технології можуть посилити взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу, роблячи уроки більш ефективними, цікавими та орієнтованими на майбутнє.

Чи готові ви долучитися до цієї освітньої трансформації та відкрити для себе нові можливості у викладанні української мови та літератури?

Список використаних джерел

1. Ілійчук Л. Штучний інтелект і якість освіти: можливості, виклики та загрози. Науково-педагогічні студії, (8), 232-248 / URL: <https://dnppb.gov.ua/ojs/npstudies/article/view/144/133> (дата звернення: 11.06.2025).
2. Мар'єнко Майя. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті [Електронний ресурс] / Майя Мар'єнко, Валентина Коваленко // Фізико-математична освіта : наук. журнал. – 2023. – Т.38. – № 1. – С. 48-53 / URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734475/1/2023-381-marienkokovalenko.pdf> (дата звернення: 11.06.2025).
3. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності. – Освітнологічний дискурс, № 1(44), – С. 68–83. – 2024/ URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/48609/1/Palamar_S_P_Naumenko_M_S_OD_2024.pdf (дата звернення: 11.06.2025).
4. Форум освітніх інновацій – 2025: освіта, що надихає. / URL: <https://www.ippo.dn.ua/novyny-afisha/novyny/2025/forum-osvitnikh-innovatsij-2025-osvita-shcho-nadikhae> (дата звернення: 21.06.2025).

Світлана ГАРНА,

*проректор з інноваційної та методичної роботи,
доцент кафедри суспільно-гуманітарної
та медійної освіти Донецького ОблППО,
кандидат педагогічних наук*

Вікторія ЩЕРБАТЮК,

*завідувач відділу мовно-літературної
та мистецької освіти, викладач кафедри
суспільно-гуманітарної та медійної освіти
Донецького ОблППО*

Тетяна КОВАЛЬОВА,

*методист відділу мовно-літературної та
мистецької освіти Донецького ОблППО*

ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ВИКЛАДАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ: НЕ ЗАМІСТЬ, А РАЗОМ ІЗ...

Сучасна освіта в умовах цифровізації та дистанційного навчання відкриває нові можливості для викладання зарубіжної літератури, поєднуючи традиційні методи аналізу літературних творів із інноваційними технологіями. Інноваційні практики, такі як використання мультимедійних платформ, інтерактивних інструментів і міждисциплінарних підходів, дозволяють учителям та вчителькам не лише поглиблювати розуміння учнями / ученицями літературного тексту, але й розвивати в них критичне мислення, творчі здібності та культурну компетентність. Ці методи не замінюють класичні підходи до вивчення літератури, а доповнюють їх, створюючи динамічне освітнє середовище, яке відповідає потребам сучасного учнівства. Завдяки інтеграції цифрових інструментів, таких як онлайн-дошки, віртуальні екскурсії чи TED-виступи тощо, учителі та вчительки можуть зробити уроки більш актуальними та захопливими, зберігаючи при цьому глибину літературного аналізу.

Для сучасного вчителя та вчительки зарубіжної літератури безперервний професійний розвиток є не просто вимогою часу, а й основою для створення якісного, захопливого та ефективного освітнього процесу. Це шлях до поглиблення власних знань, опанування передових методик та збереження актуальності викладання у світі, що постійно змінюється. У цьому важливому прагненні фахівців

активно підтримує Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, зокрема відділ мовно-літературної та мистецької освіти.

З огляду на динаміку освітнього простору та потреби Нової української школи, пропонуємо вчителям та вчителькам зарубіжної літератури низку актуальних тем підвищення кваліфікації (далі – ПК). Серед них ПК, де розглядаються питання використання можливостей нейромереж на уроках словесності, опанування сучасними цифровими інструментами для організації уроків літератури, інтеграція інтерактивних технологій для розвитку читацької компетентності та критичного мислення, а також освоєння навичок створення якісного навчального відеоконтенту й формування медіаграмотності учнівства крізь призму світової літератури. Ці ініціативи спрямовані на суттєве оновлення методичного арсеналу педагогів, дозволяючи їм застосовувати інноваційні підходи, мультимедійні засоби й онлайн-ресурси для значного покращення якості викладання, посилення залученості учнів та учениць до світу художнього слова.

Надзвичайно цінним є простір для професійного спілкування та обміну досвідом. Донецький обласний ІППО активно створює таку платформу через регулярні вебінари, онлайн-зустрічі та фахові форуми. Ці заходи надають педагогам зарубіжної літератури унікальну можливість обговорити актуальні виклики викладання, ознайомитися з новітніми освітніми трендами та отримати слушні поради від колег-практиків. Зокрема, у межах філологічної студії «Методичний мейнстрим учителя-словесника» педагоги генерують нові методичні рішення, діляться практичним досвідом; а вебмарафон «Актуальні питання щодо викладання мов та літератур у 2025/2026 н. р.» та онлайн-консультація «Особливості підготовки та проведення конкурсів, олімпіад, методичних заходів у 2026 році» забезпечать своєчасне інформування та фахове обговорення ключових змін в освітньому процесі.

Пошук майданчика для співпраці, взаємного натхнення та вдосконалення професіоналізму є пріоритетом для кожного педагога. Методичний вернісаж «Уроки, що надихають: мистецтво викладання зарубіжної літератури» є саме таким простором, де вчителі та вчительки зарубіжної літератури не лише поглиблюють теоретичні знання, а й опанують практичні навички роботи із сучасними онлайн-інструментами для ефективної взаємодії вчительства та учнівства. Крім того, важливим майданчиком для популяризації новаторських педагогічних ідей, обміну успішними практиками та демонстрації освітніх технологій, розроблених безпосередньо вчителями та вчительками області, є Форум освітніх інновацій, який щорічно проводить кафедра суспільно-гуманітарної та мистецької освіти разом із відділом мовно-літературної та мистецької освіти.

Отже, Донецький обласний ІППО активно підтримує вчителів та вчительок зарубіжної літератури в їхньому прагненні до безперервного професійного зростання, надаючи доступ до актуальних ПК та платформ для обміну досвідом. Ці можливості дозволяють педагогам опановувати новітні підходи до викладання, зокрема ті, що базуються на використанні цифрових технологій. Логічним продовженням цього є застосування конкретних онлайн-інструментів, які стають мостом між теоретичними знаннями та практичною реалізацією під час проведення уроку літератури, особливо в умовах дистанційного навчання. Розглянемо деякі інструменти, що стануть у пригоді вчителям-словесникам для створення інтерактивного й динамічного освітнього середовища, ефективної організації дистанційного та змішаного навчання, а також для посилення залученості учнів до світу слова.

LiveWorksheets – це освітній інструмент, який дозволяє вчительству перетворювати традиційні робочі аркуші у форматах PDF, JPG або PNG на інтерактивні онлайн-вправи з автоматичною перевіркою.

Учителі та вчительки зарубіжної літератури за допомогою LiveWorksheets можуть створювати різні види завдань, такі як: додавання текстових полів для введення тексту, вибір однієї правильної відповіді або множинний вибір, зіставлення, перетягування і поєднання елементів, заповнення пропусків, вибір зі спадного списку, вправи на прослуховування і записування голосової відповіді тощо. Є можливість додавати до робочих аркушів MP3-файли, відео з ютубу та зовнішні посилання.

Переваги використання застосунку в освітньому процесі:

Інтерактивність та залучення учнів. Можливість перетворювати текстові матеріали (біографії, уривки творів, літературознавчі статті тощо) на динамічні завдання значно підвищує зацікавленість учнівства. Замість пасивного читання, вони активно взаємодіють з контентом через різноманітні вправи.

Глибокий аналіз тексту та розвиток критичного мислення. Інструменти для відкритих питань дозволяють учням формулювати власні думки, аналізувати персонажів, теми, художні засоби, що є

основною вивчення літератури. Завдання на зіставлення та перетягування можуть використовуватися для закріплення знань про літературні терміни, авторів та їхні твори, жанри, історичний контекст тощо.

Мультимедійність для повноцінного сприйняття. Здатність інтегрувати аудіо (наприклад, прослуховування поезії в оригіналі, записи голосів авторів, радіовистави тощо) та відео (уривки з екранізацій, документальні фільми про життя письменників, анімації за творами) є величезною перевагою. Це дозволяє вчителю створювати навчальні матеріали, які сприяють глибокому розумінню культурного та історичного контексту творів.

Ефективна перевірка знань та самостійна робота. Функція автоматичної перевірки для багатьох типів завдань значно заощаджує час учительства та надає учнівству миттєвий зворотний зв'язок. Це сприяє керованому самонавчанню та відповідальності учнівства за власні результати.

Доступ до готових матеріалів та обмін досвідом. Бібліотека готових інтерактивних аркушів дозволяє вчителю використовувати вже створені колегами ресурси, адаптуючи їх під свої потреби, або ж знаходити натхнення для створення власних завдань. Така взаємодія створює спільноту для обміну досвідом.

Адаптивність та диференціація. Учителю може створювати завдання різного рівня складності, адаптуючи їх до потреб різних груп учнівства або індивідуальних здібностей.

Серед недоліків інструменту: деякі функції платформи доступні лише в платній версії; інтерфейс ресурсу англійською мовою; необхідність доступу до інтернету; звіти результатів менш зручні; деякі функції працюють некоректно на смартфонах або планшетах.

Ось декілька прикладів того, як можна використовувати LiveWorksheets на уроках літератури.

- Створювати завдання з відкритими питаннями для аналізування літературних творів та характеристики персонажів, висловлювання власної думки щодо прочитаного.
- Використовувати завдання на зіставлення для поєднання авторів з їхніми творами, літературними напрямами або історичними періодами, персонажів із цитатною характеристикою тощо.
- Додавати аудіозаписи для прослуховування оригінальних уривків творів або поезії та підготувати запитання на розуміння прослуханого; відеофрагменти з екранізацій творів або документальні фільми про письменників, доповнюючи їх проблемними питаннями для обговорення.
- Створювати вправи для словникової роботи для співвіднесення літературних термінів з їхніми визначеннями або для вивчення незнайомих слів із тексту.
- Розробляти інтерактивні тести та вікторини для перевірки та самоперевірки знань учнівства.

Отже, для вчителя або вчительки зарубіжної літератури LiveWorksheets є корисним інструментом, що дозволяє створювати інтерактивні завдання для аналізування творів, розвитку навичок читання, аудіювання та критичного мислення. Застосунок спрощує перевірку робіт, підвищує мотивацію учнівства завдяки мультимедійності, а також надає можливості для диференційованого та інклюзивного навчання. Незважаючи на обмеження безкоштовної версії та мовного інтерфейсу, його варто використовувати для урізноманітнення уроків і залучення учнівства до активної роботи з літературними творами.

Figma – це хмарна платформа, що дозволяє створювати, ділитися й доопрацьовувати матеріали та дизайни в реальному часі. Цей інструмент пропонує онлайн-дошку для спільної роботи, яка дозволяє додавати текст, форми, зображення, відео і GIF, малювати, наочно структурувати інформацію та співпрацювати в реальному часі.

Figma пропонує викладачам зарубіжної літератури безліч можливостей для спільної роботи з учнівством на уроках.

- Для візуалізації літературних творів: підготувати навчальні плакати, ілюстрації сюжетних ліній та хронології подій або інтерактивні завдання про персонажів чи символіку літературних творів; створити інфографіку або діаграми, що відображають розвиток сюжету, кульмінаційні моменти або історичний контекст твору; розробити ментальні карти, що ілюструють взаємини між персонажами, їхні риси характеру тощо.
- Для спільної та проєктної роботи: створити інтерактивні презентації про літературні періоди, біографію автора або підібрати ілюстрації до творів; провести «мозкові штурми» для генерації ідей для проєктів, дослідницьких робіт або обговорення складних літературних концепцій; розробити опорні картки для спільного аналізування поезії чи прози, визначення ключових уривків, образів та ідей.

Головна перевага Figma – це можливість здобувачам освіти та педагогу спільно працювати (незалежно від місцезнаходження), що сприяє обміну ідеями та забезпечує миттєвий зворотний зв'язок.

Аналіз застосунків показує, що сучасні цифрові інструменти можуть значно збагатити процес вивчення зарубіжної літератури, роблячи його більш інтерактивним, візуальним та спільним. Запропоновані інструменти відкривають унікальні можливості для викладачів та учнівства.

Важливим стимулом для професійного зростання вчителів та вчительок зарубіжної літератури є участь у фахових конкурсах та фестивалях. Це не лише мотивує педагогів до постійного вдосконалення знань та експериментів з новими підходами до навчання, а й дає змогу продемонструвати свою ерудицію та професійну майстерність. Щорічно для вчителів-словесників та їхніх учнів / учениць відділ мовно-літературної та мистецької освіти проводить обласний фестиваль етнічних та національних мов і культур «Мови різні – душа одна», який об'єднує дітей і дорослих навколо ідеї поваги до культурного розмаїття та збереження національних традицій; конкурс «Я так бачу, чую, відчуваю» для виявлення майстерності та творчого потенціалу обдарованих учнів / учениць та педагогів, зацікавлення літературою та культурою, загальнолюдськими й національними духовними цінностями, формування здатності відчувати художнє слово; конкурс ораторського мистецтва «Заговори, щоб я тебе побачив», де вчителі та вчительки, а також учні / учениці 9–11 класів виявляють уміння переконувати, впливати на аудиторію, продукувати тексти різного типу відповідно до призначення й умов риторичної діяльності.

Участь у конкурсах розвиває в учнівства та вчительства навички аналізування літературних творів, ораторської майстерності та творчого самовираження, що є ключовими для формування переконливих виступів і презентацій. Однак для якісної підготовки до таких заходів учителям та вчителькам варто звернутися до сучасних методик, які допомагають учням та ученицям структурувати думки й ефективно презентувати власні ідеї. Використання TED-виступів як навчального інструменту є ідеальним способом підготовки учнівства до конкурсів, оскільки ці виступи демонструють приклади чіткої аргументації, емоційного впливу та зв'язку літературних тем із сучасними проблемами. Інтеграція методики аналізу TED-виступів на уроках зарубіжної літератури дозволяє учням і ученицям опанувати техніки переконливого мовлення, поглибити розуміння літературного матеріалу та розвинути впевненість, необхідну для успішної участі в ораторських і творчих конкурсах.

TED-виступи, які поєднують інтелектуальний контент з яскравою подачею, є надзвичайно ефективним інструментом для розширення можливостей на уроках зарубіжної літератури.

TED (Technology, Entertainment, Design) – це некомерційна організація, яка популяризує «ідеї, варті поширення» (ideas worth spreading). TED-виступи – це короткі, динамічні презентації (зазвичай від 3 до 18 хвилин), які виголошують експерти, інноватори та мислителі з різних галузей.

Основні характеристики TED-виступу:

1. Інформація подається лаконічно, без «води», з високою концентрацією ідей.
2. Кожен виступ має центральну, добре сформульовану ідею, яку спікер намагається донести до аудиторії.
3. Спікери зазвичай говорять про те, чим вони глибоко захоплені, що робить виступ емоційним та стимулювальним.
4. Часто використовуються особисті історії, анекдоти, метафори, щоб зробити ідеї зрозумілими та запам'ятовуваними.
5. Мінімалістичні, але ефективні слайди, що доповнюють, а не дублюють усне мовлення.
6. Складна інформація подається простою та зрозумілою мовою.
7. Виступ має нести цінність, спонукати до роздумів, змінювати погляд на світ або надихати на дії.

TED-виступ як формат в освіті – це чудова можливість для учнівства не просто переказувати матеріал, а й розвивати ораторські навички; формулювати та захищати власну ідею; навчатися сторителінгу та публічним виступам; розвивати креативність та критичне мислення.

Чому рекомендуємо TED-виступи для уроків зарубіжної літератури?

- TED Talks дозволяють провести місток між класичною літературою та сучасними проблемами, показуючи актуальність порушених тем.
- Багато виступів TED стосуються філософії, психології, соціології, історії, науки – усіх сфер, які перегукуються з літературними сюжетами та образами.

- Аналізування аргументів спікера, його риторичних прийомів, уміння розпізнавати головну ідею допомагає учнівству краще розуміти авторський задум у художньому творі.
- Яскрава візуалізація, харизматичні спікери / спікерки та цікаві теми роблять процес навчання захопливим та інтерактивним.
- Перегляд виступів оригінальною мовою (наприклад, англійською) з українськими субтитрами може стати додатковим стимулом для вивчення мови, а також для розуміння культурних нюансів.
- TED-виступи легко інтегруються в асинхронне та синхронне навчання, їх можна переглядати в зручний час, ставити на паузу для нотаток, обговорювати в онлайн-форумах.

Як інтегрувати TED-виступи в освітній процес? Пропонуємо низку ідей для такої інтеграції.

1. Розкриття тематики твору та проблематики

8 клас. Річард Бах «Чайка Джонатан Лівінгстон»

Завдання. Перед вивченням повісті або на етапі її обговорення запропонуйте учнівству переглянути TED-виступ Анжели Лі Дакворт «Стійкість духу та наполегливість» (Grit: The power of passion and perseverance) (https://www.youtube.com/watch?v=ItcB-VjZ8CE&ab_channel=HillelITSchool).

Діяльність. Учні дивляться відео вдома. На онлайн-уроці (або в асинхронній дискусії на платформі Google Classroom, Padlet, Canva тощо) обговорюють: «Як ідеї Анжели Дакворт про «стійкість духу» співвідносяться з прагненнями Джонатана? Яку роль наполегливість відіграла в його становленні?».

Ефект: допомагає учням / ученицям зрозуміти психологічну основу прагнень Джонатана, побачити універсальність теми самовдосконалення.

2. Аналіз образів та характерів

8 клас. В. Шекспір «Ромео і Джульєтта»

Завдання. Для обговорення природи кохання, конфліктів та наслідків імпульсивних рішень запропонуйте переглянути фрагмент TED-виступу Гелен Фішер «Чому ми кохаємо, і хто керує нашою романтичною долею» (The Brain in Love) (https://www.ted.com/talks/helen_fisher_why_we_love_why_we_cheat?subtitle=uk).

Діяльність. Учні аналізують, які біологічні та психологічні аспекти кохання, озвучені спікером, можна побачити в стосунках Ромео і Джульєтти. Як це впливає на їхні рішення? Дискусія може відбуватися у форматі відеоконференції або через систему коментарів до відео.

Ефект: додає глибини розумінню мотивації персонажів, дозволяє поглянути на їхні почуття з наукового погляду.

3. Розуміння авторського задуму та контексту:

10 клас. В. Шекспір «Гамлет» (уривки)

Завдання. Для кращого розуміння епохи Відродження та ролі театру можна знайти TED-виступ про значення Шекспіра сьогодні чи про важливість класичного мистецтва. Наприклад, JR: Моя подорож мистецтвом, яке змінить світ (My wish: Use art to turn the world inside out) (https://www.ted.com/talks/jr_my_wish_use_art_to_turn_the_world_inside_out).

Діяльність. Після перегляду учні обговорюють, які ідеї з виступу вони можуть застосувати до Шекспіра. Як його творчість змінювала та змінює світ? Можна створити спільну презентацію чи ментальну карту на основі виступу.

Ефект: розширює культурний контекст твору, показує його універсальність та актуальність крізь століття.

4. Розвиток критичного мислення та риторичних навичок:

Приклад для будь-якого твору з яскравими діалогами / монологіями (наприклад, «Пігмаліон» Б. Шоу. 10 клас)

Завдання. Запропонувати учнівству переглянути TED-виступ Андрю Стентона «Секрети чудового оповідання» (The clues to a great story) (https://www.ted.com/talks/andrew_stanton_the_clues_to_a_great_story) або презентацію про публічні виступи.

Діяльність. Учні / учениці аналізують, які прийоми сторителінгу чи риторики використовує спікер чи спікерка. Потім застосовують ці знання для аналізування діалогів чи монологів у вивченому творі, ідентифікуючи, як персонажі переконують, аргументують, виражають емоції через мову.

Ефект: покращує навички текстового аналізу, навчає бачити структуру та мету висловлювання, розвиває власні комунікативні здібності.

Окрім того, на уроках зарубіжної літератури учні / учениці можуть самостійно готувати

TED-виступи, що перетворює їх з пасивних слухачів та слухачок на активних дослідників / дослідниць та креативних оповідачів / оповідачок. Це завдання стимулює глибоке занурення в текст, розвиток критичного мислення та вміння формулювати власну оригінальну ідею щодо твору чи його проблематики. Такий підхід не лише відточує навички публічного виступу та презентації, а й сприяє розвитку особистісного зв'язку з літературою, дозволяючи учнівству переосмислювати класику крізь призму власного світогляду.

Наведемо приклад застосування методу «TED-виступ» під час вивчення повісті О. де Бальзака «Гобсек», де учні самостійно готують виступи.

Опис завдання для учнівства:

Учні та учениці об'єднуються в малі групи (3–4 особи) або працюють індивідуально (залежно від рівня підготовки та кількості учнів / учениць). Їхнє завдання – підготувати та представити короткий (3–5 хвилин) TED-виступ за повістю О. де Бальзака «Гобсек», зосередившись на одній конкретній темі, ідеї чи проблемі твору, яка актуальна для сучасності.

- Етап 1: Вибір теми та дослідження (дистанційно, 1–2 уроки або домашнє завдання):

Кожна група / учень чи учениця обирає одну із запропонованих тем для TED-виступу (або формулює власну, узгодивши її з учителем).

Проводиться поглиблене дослідження тексту повісті для збору цитат, сюжетних прикладів та аргументів, які підтверджують обрану ідею.

- Етап 2: Підготовка виступу (дистанційно, 1 урок або домашнє завдання):

Структура виступу. Розробити чітку структуру (захопливий «гачок» на початку, виклад основної ідеї, 2–3 аргументи з конкретними прикладами з тексту «Гобсека», яскравий висновок із закликом до роздумів або питанням).

Візуалізація. Підготувати лаконічну, візуально привабливу презентацію (до 5–7 слайдів). Слайди мають доповнювати виступ, а не дублювати його (мінімум тексту, якісні зображення, інфографіка, символи).

Мова. Працювати над чіткістю, логічністю та виразністю мови. Заохочується використання літературних засобів, риторичних питань.

- Етап 3: Презентація (синхронний онлайн-урок):

Учні по черзі представляють свої TED-виступи в онлайн-конференції (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams). Бажано, щоб учасники вмикали відео.

- Етап 4: Зворотний зв'язок та обговорення (синхронний та асинхронний):

Після кожного виступу – коротка сесія запитань-відповідей від однокласників / однокласниць та вчителя / учительки.

Заохочується асинхронне коментування виступів у спільному онлайн-форумі (наприклад, Padlet, Google Classroom), де учні та учениці можуть залишити свої враження, додаткові запитання або власні роздуми.

Приклади можливих тем для учнівських TED-виступів:

1. Гобсек: Чи є геній фінансового світу моральним банкрутом? *(аналізування суперечливої натури героя, його філософії та ставлення до грошей і людей).*
2. Влада золота: Як Бальзак показує, що гроші можуть бути смертоноснішими за зброю? *(дослідження руйнівного впливу грошей на долі Анастасі де Ресто, Максима де Трая).*
3. Бальзак – психолог душі: Чого нас учить «Гобсек» про людську природу? *(розбір психологічних портретів героїв та їхніх мотивацій).*
4. Справедливість чи милосердя: Уроки адвоката Дервіля для сучасної людини *(роздуми про моральні дилеми, що стоять перед героями, і актуальність їхнього вибору).*
5. Париж XIX століття: Чому Бальзак називав його «мозком світу», яким керують гроші? *(аналізування реалізму твору та відображення суспільних процесів).*

Пам'ятайте, що учні / учениці можуть працювати над проектом у зручний для них час, використовуючи онлайн-інструменти для співпраці (Miro, Zoom, Meet для групових дзвінків).

Якщо пряма трансляція всіх виступів на уроці неможлива через технічні обмеження або брак часу, учні / учениці можуть заздалегідь записати свої TED-виступи (з демонстрацією екрана) та завантажити їх на ютубі, а потім поділитися покликанням. Це також дозволяє учнівству потренуватися та покращити свою подачу.

Важливо чітко встановити часові межі для кожного виступу та сесії питань-відповідей, щоб урок

був структурованим.

Пропонуємо низку рекомендацій учительству та учнівству від спікерів TED.

Для успішного виступу на TED зосередьтеся на чіткій ідеї, яка може змінити світ, та використовуйте розмовний стиль. Важливо, щоб виступ звучав природно, як невимушена бесіда, а не як формальне читання. Знайдіть спільну мову з аудиторією, використовуйте приклади з життя, що будуть зрозумілі всім. Важливо також оволодіти техніками подолання страху. Застосовуйте техніки релаксації, тренуйтеся та зосередьтеся на своїй ідеї, а не на страхах. Пам'ятайте про важливість енергії, візуального супроводу та завершення виступу сильним закликком або історією. Використовуйте зображення, які доповнюють, а не дублюють ваші слова. Проводьте репетиції свого виступу, щоб відчувати себе впевнено та відточити подачу. Не намагайтеся бути кимось іншим, будьте ширими та автентичними [4; 5; 6; 7].

Сучасна педагогіка словесності все більше уваги приділяє не лише вмінню читати та аналізувати писаний текст, а й майстерності усної комунікації. Це прагнення до багатогранної взаємодії зі словом якнайкраще підтверджує К. Андерсон, який стверджує: «Добра промова може запалити аудиторію, змінити її світогляд. Добра промова потужніша за будь-який писаний текст. Слово писане має лише одну грань – слово ж мовлене є багатограним. Ми ловимо погляд мовця, чуємо тембр його голосу, вбираємо в себе емоції, розум, пристрасть – і відкупорюємо навички, які настраювалися в нашій підсвідомості сотні тисяч років. Навички, здатні наснажувати і надихати» [1, с. 11].

Ця цитата К. Андерсона є методологічним підґрунтям для впровадження TED-виступу на уроках словесності. На відміну від звичного письмового викладу думки, який, за його словами, є «одногранным», усний TED-виступ перетворює вивчення літератури на динамічний, живий процес. Учні та учениці, готуючи свій виступ, виходять за межі простого переказу чи аналізу. Вони вчаться використовувати всю «багатогранність мовленого слова»:

- Погляд: установлювати контакт з аудиторією, візуально залучати її до свого роздуму, передавати впевненість у власних ідеях.
- Тембр голосу: варіювати інтонації, щоб підкреслити ключові моменти літературного аналізу, передати настрій твору чи характер персонажа, створювати емоційний відгук.
- Емоції, розум, пристрасть: додавати особистісне забарвлення, щирість та власне захоплення до своїх літературознавчих гіпотез, демонструючи не лише інтелектуальне розуміння, а й емоційний зв'язок з художнім текстом. Це «відкупорює» ті самі давні навички, що дозволяють наснажувати та надихати.

К. Андерсон також нагадує, що ораторське мистецтво – це навик, який у XXI столітті потрібно розвивати зі школи, і його вага буде лише збільшуватися в майбутньому. Дійсно, у світі, де інформація передається не лише через текст, а й через візуальні медіа, подкасти, публічні дискусії та онлайн-презентації, здатність чітко, переконливо та натхненно висловлювати свої думки стає ключовою. Уроки словесності, інтегруючи методику TED-виступу, перетворюються на сучасний майданчик для розвитку цієї життєво важливої комунікативної компетентності. Учні та учениці не просто засвоюють знання, а вчаться їх трансформувати в потужний усний наратив, який здатен «запалити аудиторію» – чи то однокласників, чи майбутніх колег та співрозмовників.

Отже, методика TED-виступу на уроках словесності є не просто ефективним прийомом, а необхідним інструментом для розвитку багатогранної особистості. Вона надає учнівству можливість не лише глибоко аналізувати літературні твори, а й майстерно презентувати свої ідеї, використовуючи всю силу мовленого слова. Це сприяє розвитку ораторських навичок, емоційного інтелекту та критичного мислення, готуючи молодь до успішної та ефективної комунікації в сучасному світі, де значення усного слова постійно зростає.

Пропонуємо ознайомитися з низкою добірок TED-виступів, які стануть у пригоді вчителю-словеснику [2; 3].

Особливе місце в професійному розвитку посідають творчі групи – це осередки інновацій, де відбувається генерація свіжих ідей, що збагачують освітній процес. Ці групи створюють унікальні можливості для тісного спілкування, самореалізації та спільного вдосконалення. Зокрема, для вчителів та вчительок зарубіжної літератури відділ мовно-літературної освіти організував діяльність творчих груп зі створення опорних карток із зарубіжної літератури для учнів та учениць 8 класу та коміксів за творами світового письменства 5–6 класів. Така колективна робота над практичними матеріалами надає педагогам унікальний шанс експериментувати, випробовувати інноваційні форми

й методи, перетворюючи уроки на динамічний простір для спільних відкриттів та співпраці.

З огляду на актуальність окреслених підходів рекомендуємо педагогам-словесникам:

1. Поєднувати класичні методи з цифровими технологіями. Традиційний аналіз текстів доповнюйте сучасними освітніми інструментами – мультимедійними платформами, онлайн-дошками, віртуальними екскурсіями, відеоматеріалами тощо. Це дозволить урізноманітнити уроки, поглибити розуміння літератури та розвивати в учнівства критичне мислення, медіаграмотність і творчість.
2. Активно використовувати такі інструменти, як LiveWorksheets, Figma тощо, для створення інтерактивних вправ, інфографік, ментальних карт, ілюстрацій до творів, презентацій тощо, що сприяє проектній та колективній роботі.
3. Інтегрувати в освітній процес TED-виступи та практикувати підготовку учнями / ученицями власних. Запропонуйте учнівству самостійно готувати короткі TED-виступи за вивченими творами, що сприятиме розвитку комунікативної та емоційної компетентності, навичок публічних виступів, структурованої аргументації, глибокому особистісному осмисленню літературного змісту.
4. Брати участь у професійних заходах. Вебінари, методичні марафони, онлайн-консультації, творчі студії («Методичний мейнстрим учителя-словесника»), конкурси («Заговори, щоб я тебе побачив», «Я так бачу, чую, відчуваю» тощо) – це не лише простір для підвищення кваліфікації, а й платформа обміну інноваційними ідеями.
5. Упроваджувати матеріали творчих груп у практику. Опорні картки та комікси за творами світової літератури, створені спільнотами вчителів та вчительок, можуть стати цінним дидактичним інструментом для роботи з учнями / ученицями 5–11 класів.
6. Формувати в школярів ораторські й презентаційні навички. Розвивайте багатогранне мовлення (емоційність, тембр, візуальний контакт) через роботу над усним словом, що допоможе учням / ученицям успішно виступати в конкурсах, дебатах, захищати проекти.

Отже, інноваційні практики викладання зарубіжної літератури відкривають нові можливості для залучення учнів до її вивчення в дистанційному та очному форматах. Поєднання традиційних методів, таких як текстовий аналіз і літературні дискусії, із сучасними технологіями, наприклад, TED-виступами, віртуальними музеями чи онлайн-дошками, дозволяє вчителям-словесникам створювати уроки, які не лише поглиблюють розуміння літературних творів, але й розвивають в учнівства навички критичного мислення, медіаграмотності та творчого самовираження. Таке гармонійне поєднання забезпечує баланс між збереженням академічної цінності літератури та адаптацією до сучасних освітніх реалій, що робить навчання більш інклюзивним і змотивованим.

Участь педагогів у професійних заходах, таких як вебінари, творчі студії, конкурси, фестивалі тощо, а також активне використання інноваційних інструментів сприяють професійному зростанню вчительства та популяризації сучасних підходів у викладанні. Зазначаємо, що інновації не повинні замінювати класичні методи, а мають працювати разом із ними, створюючи багатовимірний освітній простір. Це дозволяє учнівству не лише засвоювати літературний матеріал, але й бачити його зв'язок із сучасним світом, розвиваючи культурну свідомість і готовність до діалогу в глобальному контексті. Отже, інноваційні практики викладання зарубіжної літератури стають мостом між традиціями і сучасністю, збагачуючи освітній процес та надихаючи учнівство на творчість.

Список використаних джерел

1. Андерсон К. Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів / перекл. з англ. Асташова О. Київ : Наш формат, 2016. 256 с.
2. Виступи TED, які повинен подивитися кожен учитель. *Сайт для вчителів фізики міста Києва*. 2015. URL : https://phys.ipo.kubg.edu.ua/?page_id=1152 (дата звернення : 16.06.2025). Назва з екрана.
3. Леонова Олена. 10 TED виступів, які змінять ваше ставлення до роботи. *HURMA*. 2019. URL : <https://hurma.work/blog/10-ted-vistupiv-yaki-zmynat-vashe-stavlennya-do-roboti/> (дата звернення : 16.06.2025). Назва з екрана.
4. Правила успішного публічного виступу: версія глави TED. *Лойер*. 2020. URL : <https://loyer.com.ua/uk/pravyla-uspishnogo-publichnogo-vystupu-versiya-glavy-ted/> (дата звернення : 16.06.2025). Назва з екрана.
5. Промова у стилі найвідомішого виступу TED. *Лабораторія* : книжкове видавництво. 2023. URL : <https://laboratory.ua/blog/promova-u-styli-najvidomishogo-vystupu-ted> (дата звернення : 16.06.2025). Назва з екрана.
6. Секрети вдалого виступу від куратора TED. URL : [https://ilatanka.in.ua/pr/32-sekretu-vdalogo-vystupu-vid-](https://ilatanka.in.ua/pr/32-sekretu-vdalogo-vystupu-vid)

[kuratora-ted](https://kuratora-ted.com) (дата звернення : 16.06.2025). Назва з екрана.

7. Секрети успішного виступу: лайфхаки від спікерів TED. *Українська правда. Життя*. 2028. URL : https://life.pravda.com.ua/society/2018/09/2/232877/#:~:text=Секрети%20успішного%20виступу:%20лайфхаки%20від%20спікерів%20TED,аудиторії%20*%20зробіть%20вашу%20ідею%20вартою%20поширення (дата звернення : 16.06.2025). Назва з екрана.

Вікторія ЩЕРБАТЮК,

*завідувач відділу мовно-літературної
та мистецької освіти, викладач кафедри
суспільно-гуманітарної
та медійної освіти Донецького ОблІППО*

Тетяна КОВАЛЬОВА,

*методист відділу мовно-літературної
та мистецької освіти Донецького ОблІППО*

Наталія МЕЛЬНИКОВА,

*методист відділу мовно-літературної
та мистецької освіти Донецького ОблІППО*

МИСТЕЦЬКИЙ ДІАЛОГ: ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ЕКСПЕРИМЕНТІВ ТА СПІВПРАЦІ НА УРОКАХ

У сучасному світі, де інформація доступна на відстані кліка, роль учителя / учительки мистецької освітньої галузі виходить далеко за межі традиційного викладання. Педагоги активно шукають і впроваджують інноваційні підходи, щоб світ мистецтва став ближчим і зрозумілим для кожного учня та учениці.

Мистецтво в освіті відкриває безмежні можливості для творчого самовираження, експериментів і співпраці між учнівством та вчительством. Уроки, що ґрунтуються на діалозі, сприяють розвитку критичного мислення, креативності та вміння працювати в команді. У цифрову епоху вчителі / учительки мають доступ до інноваційних платформ, які дозволяють створювати інтерактивне середовище, де учні / учениці можуть обмінюватися ідеями, презентувати власні проекти та спільно створювати мистецькі продукти. Використання таких інструментів, як онлайн-дошки, мультимедійні платформи та сервіси для синхронної взаємодії, робить уроки мистецтва динамічними та доступними навіть у дистанційному форматі.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури встановлено, що цифрові технології створюють суттєві можливості для ефективної організації музичного навчання та виховання, зокрема в контексті дистанційного навчання. Проблематика інтеграції цифрових технологій у музичну педагогіку перебуває в центрі уваги вітчизняних науковців, серед яких Г. Александрова, О. Чайковська [8], С. Доценко, Т. Собченко [2], О. Судаков [4], Н. Овчаренко, Я. Шрамко [1], А. Прокопенко [5], Л. Столярчук [3], С. Цзяцзюнь [7], Чжоу Ань [9]. Дослідники однакові у твердженні, що цифрові технології є невід'ємною складовою сучасного музично-освітнього процесу. Їхнє впровадження є критично важливим для якісної підготовки конкурентоспроможних фахівців, зокрема музичних працівників та вчителів / учительок музики. Застосування цифрових технологій дозволяє ефективно інтегрувати текстову, звукову, графічну, відео та аудіо інформацію в уроки та заняття музичного мистецтва, що значно збагачує методичний арсенал та забезпечує сучасний рівень викладання [9].

Підвищення кваліфікації є ключовим кроком у професійному розвитку для вчителя мистецтва, це найкращий спосіб поглибити знання та освоїти нові методики викладання. Відділ мовно-літературної та мистецької освіти Донецького обласного ІППО пропонує підвищення кваліфікації для вчителів мистецьких дисциплін, а саме: «Нейромережі на уроках мистецтва: від розуміння до застосування», «Цифрові інструменти у професійній діяльності педагога», «Інтерактивні технології як провідна тенденція формування мистецьких компетентностей», «Створюємо навчальне відео: від А до Я», «Онлайн-інструменти для формування медіаграмотності на уроках мистецьких дисциплін». Навчання вчителів / учительок мистецтва за пропонованою тематикою сприяє оволодінню ними новими